

**R. P. Ioannis De Lvgo Hispalensis, E Societate Iesv, In
Collegio Romano eiusdem Societ. olim Theologiæ
Professoris, nunc S. R. E. Cardinalis, Disputaciones
Scholasticæ, Et Morales, De Sacramentis in ...**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1652

4. Vtrum Sacramenta nouæ legis causent physicè, vel moraliter gratiam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82340](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82340)

ma introductione, eum nulla sit ratio disparitatis.

30.
Instantia.

Sed dicit aliquis: si hi effectus sacramentales impediuntur per superueniens peccatum; ergo ille, qui suscepit sacramentum, & postea peccauit, tenetur sub nouo peccato ad confitendum statim, vel ad habendam contritionem, vt iustificetur, ne ponat obicem illis nouis effectibus sacramenti, quod suscipit, qui impediuntur per statum peccati. Respondetur negando sequelam; non enim tenetur homo ad auferendum obicem omnibus effectibus sacramenti; satis est, quando confertur sacramentum, curare, ne sit obex eius effectui principali. Sic enim penitens non peccat postea, si tempore, quo implet penitentiam impositam, sit in peccato, & per accidens impediatur effectus illius satisfactionis sacramentalis; sicut & ille, qui accepit in gratia Eucharistiam, & peccauit lethaliter, dum adhuc eam habebat in stomacho, non tenetur sub mortali ad procurandam statim iustificationem, ne impediatur nouos effectus gratiae, quos sacramentum, dum est in stomacho, continet operatur, iuxta aliquorum sententiam: sic nec in presenti tenetur homo auferre obicem omnibus auxiliis, quae possunt dari in iure sacramenti suscepti, sed sufficit abstulisse obicem effectus principaliori, nempe gratiae habituali.

31.
Inferitur secundum.

Infero secundò, hos effectus non ita esse sacramentis alligatos, vt sine sacramento obtineri non possint, & de facto non obtineantur: contingit enim plures sine sacramento Confirmationis habere auxilia vberiora ad profitendam fidem; & sic de aliis sacramentis: nam illa auxilia sunt dona Dei, qui licet ea promiserit accipientibus sacramenta, non negauit non accipientibus; sicut etiam ipsam gratiam habitualement, quam Deus promisit accipientibus sacramenta, dat extra sacramenta in multis casibus. Dicunt aliqui, hanc gratiam auxiliorum specialium nunquam dari, nisi per sacramenta in re, vel saltem in voto. Sed contrà; quia si sermo est de voto explicito, hoc est manifestè contra experientiam; multi enim, qui non habent votum, aut propositum suscipiendi Confirmationem, nec illius recordantur, accipiunt auxilia Dei abundantissima ad profitendam fidem; si verò sermo sit de voto implicito, non videtur habere locum in presenti materia: nam sacramentum in voto tunc dicitur operari, quando effectus habetur per aliquid, in quo includitur implicitè desiderium, aut propositum recipiendi illius sacramenti, qualis est contritio, in qua includitur implicitè propositum seruandi omnia praecepta, & per consequens confitendi, cum detur praeceptum Confessionis; atqui non datur tale praeceptum graue Confirmationis, nec etiam Extremæ vnctionis iuxta veriorum sententiam; ergo nec in contritione, nec in alio actu simili continetur votum implicitum horum Sacramentorum.

SECTIO IV.

Vtrum Sacramenta nouae legis causent physicè, vel moraliter gratiam?

32.
Suarez, Valquez.

Quaestio celebris est, & quam sua contentione, & disputatione celebriorem reddiderunt P. Suarez, & P. Valquez in presenti, & aliis in locis, praesertim ille *tom. 1. in 3. p. disp. 31. sect. 6.* in posteriori editione; hic verò *1. p. disp. 176.* Nos longiorem controversiam ad breuitatem reducere, & quantum fieri poterit, in hac quaestione ab aliis difficilioribus abstinere curabimus.

Suppono primò, non esse quaestionem de sacra-

mento completè sumpto secundum totum; quod includit in ratione sacramenti. Nam vt sic, omnia sacramenta causant aliquo modo physicè gratiam. Sacramentum enim, vt supra vidimus, pro formali includit etiam institutionem Diuinam, à qua formaliter habet esse signum practicum infallibile gratiae; institutio autem Diuina est actus, seu decretum aliquid diuinae voluntatis; quod quidem aliquo modo concurrit physicè ad ponendam gratiam; ab illo enim decreto suo mouetur voluntas Diuina, vel sicut ab intentione, vel sicut ab actu imperante, vel alio simili modo ad voluntatem producendi gratiam hic & nunc; qui modus concurrendi est physicus, vt constat; nam intentio non concurrit solum moraliter, sed physicè ad electionem mediatorum; & actus imperans ad actum imperatum, siue ille concursus sit propriè causae efficientis, siue in genere causae formalis, seu dispositionis; semper tamen in aliquo genere physico; ergo sacramentum ex ea saltem parte, qua includit Diuinam institutionem, potest dici, quòd concurrit physicè ad gratiam ponendam. Controuerfia itaque non est de sacramento adaequatè accepto, sed de sacramento pro materiali; hoc est, de illo, quod subest institutioni Diuinae, an ipsa sacramenta materialiter, & specificatiuè accepta concurrant vt causae physicae, vel solum vt causae morales.

Suppono secundò, neque etiam esse quaestionem, an sacramenta sint causae morales gratiae? Omnes enim debent fateri ea de facto habere eiusmodi causalitatem moralem, siue solum, siue simul cum causatione physica. Nam causa moralis est, quae mouet agens physicum ad volendum operari: sacramenta autem posita mouent proculdubio Deum, vt velit producere gratiam, siue ipse solus, siue simul cum ipso sacramento; nam sunt conditiones, sub quibus Deus promisit gratiam: debitor autem, qui sub conditione promittit, mouetur ab ipsa conditione posita ad volendum dare, quod promittit. Sunt item actiones, & operationes Christi per suos ministros, vt postea videbimus, quibus representat Deo sua merita, vt obtineat gratiam pro hominibus; quae proculdubio habent maximam vim ad mouendum Deum; habent ergo totum, quod requiritur ad causandam moraliter gratiam, & alios effectus. Quaestio itaque non est, an sint causae morales gratiae; sed an causent solum moraliter, vel simul etiam physicè suos effectus?

Duplex ergo sententia est; vtraque satis communis. Prima affirmat, sacramenta habere influxum physicum instrumentalem, quo physicè producant gratiam in recipiente sacramentum. Hanc sequuntur ferè Thomista, & alij, quos refert, & sequitur Suarez: secunda sententia negat influxum physicum, & concedit solum morale, quatenus sacramenta ex Diuina institutione habent vim mouendi Deum infallibiliter ad dandam gratiam. Hanc tenent alij plures, quos refert, & sequitur Vasquez, qui late probat, nec potuisse id diuinitus ita fieri, vt res, quae ex se non habent virtutem, ad aliquem effectum producendum, nec vllam cum ipso proportionem, ex solo beneplacito Diuino illum physicè producant. Eandem tenet P. Salas *disp. 24. de legib. sect. 6. n. 37.*

Ego pro nunc à quaestione Philosophica omnino abstinco, an scilicet detur in rebus omnibus illa potentia obediencialis actiua, qua eleuari possint ad producendum quodlibet aliud; independentem enim ab eo principio, & admissa potentia illa obedienciali actiua, negatiua pars multò magis mihi placet, loquendo de facto, non quia fieri non potest, sed quia non expedit, nec est sufficiens fundamentum

Supponitur primò hic non sumi sacramentum pro inclusionem diuinam.

33.
Supponitur secundò non quari an causent moraliter.

34.
Duplex sententia, prima est Suarez, affirmas concurrere physice.

Secunda Vasquez negat.

Salas.
35.
Supponitur potentia obediencialis actiua.

mentum ad id affirmandum; non debemus autem res nostrae fidei absque necessitate difficiliore, & obscuriores reddere, sed potius quantum fieri possit, faciliores, & magis ad captum vulgi, & infidelium accommodatas.

36. Impugnatur prima sententia. Primum argumentum est quia gratia fit per creationem. S.Thom. 1. 2. q. 116. art. 1. ad 3. & ex illo ad Ephes. 1. Creati in Christo; & ad Galat. 1. & vlt. noua creatura. Nulla autem creatura potest attingere physice creationem; ergo sacramenta non possunt physice producere gratiam.

27. Respondetur quidem huic argumentum. Reijcitur tamen. Hoc tamen communiter displicet, & merito; quia talis qualitas est omnino conficta, & sine illa datur gratia extra sacramentum; non ergo requiritur illa dispositio ad productionem gratiae; nec character est dispositio ad gratiam, sed habet secum illam concomitantem, & potest manere sine illa sicut & gratia sine characterem. Deinde eadem est difficultas de illa qualitate supernaturali, & de gratia; nam sicut illa potest produci aliter quam per creationem, & attingi ad sacramentis, licet sit qualitas supernaturalis, non est cur non dicatur idem de ipsa gratia. S. Thomas verò, qui in 4. d. 1. q. 1. art. 4. videtur docere illud de productione qualitatis, quae sit dispositio ad gratiam, censetur in hac q. 62. art. 1. illam sententiam tacite retractasse, vt fatentur Caietanus, & alij, quos sequitur Vasquez in praesenti n. 34.

38. Respondetur alijs. Displicet tamen. Alij dicunt, gratiam quidem produci a solo Deo, vnionem verò gratiae cum anima produci a sacramentis, quae licet non faciant gratiam, faciunt tamen hominem esse gratum, & iustum. Sicut anima rationalis creatur a solo Deo; vnio verò animae cum materia producitur a generante. Hoc etiam communiter reijcitur, tum quia Concilia, & Patres non solum dicunt, sacramenta causare hominem gratum, & iustum, sed etiam simpliciter dicunt causare gratiam, continere gratiam, &c. producere autem solam vnionem, non sufficit ad hoc; sicut nec pater generans hominem, & producens vnionem animae cum corpore dicitur simpliciter producere animam filij; tum etiam, quia gratia non est sicut animae, haec enim est independens a subiecto in suo esse: at verò gratia non potest esse sine subiecto, a quo dependet, sicut aliae formae accidentales; quare sicut in alijs illud agens, quod producit vnionem formae, producit etiam ipsam formam; sic erit in gratia habituali.

39. Totum ergo illud argumentum desumptum ex creatione gratiae, infirmum est; tum quia gratia non creatur, sed educitur ex potentia subiecti, sicut aliae formae supernaturales, visio Dei, lumen gloriae, &c. loca verò Scripturae, quae indicant creationem, intelliguntur de creatione in genere moris, quatenus in prima iustificatione gratia datur absque vllis meritis praecedentibus, atque adeò fit quasi ex nihilo in genere moris: tum etiam, quia etiam si gratia produceretur per creationem, posset dici, sacramenta eleuari a Deo per potentiam obedientialem actionem ad productionem gratiae; nam qui illam P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

potentiam concedunt, non minus concedunt, posse eleuari lignum ad creandum Angelum, quam ad producendum equum.

Secundum argumentum est, quia nullum agens potest agere in distans; saepe autem contingit, sacramenta distare localiter a subiecto, in quo produci debet gratia, vt in Sacramento Poenitentiae verba absolutionis, & in Sacramento Ordinis verba Episcopi prolata post contactum materiae, &c. Sed neque hoc argumento vtor, quia respondent, illam conditionem propinquitatis requiri ad connaturaliter operandum, non verò de potentia absoluta: de quo non est nobis nunc disputandum.

Tertium argumentum est, quia vel sacramenta habent ex se virtutem ad producendam gratiam, & sic non indigebunt eleuatione Dei; vel illam non habent, & sic oportebit illis addere nouam virtutem, vt possint gratiam producere: haec autem virtus, vel erit qualitas spiritalis, vel materialis: spiritalis esse non potest, cum recipi debeat in subiecto corporeo; sed nec materialis, quia non posset continere effectum spirituale & perfectissimum, qualis est gratia. P. Suarez, P. Vasquez, & alij recentiores acriter impugnant hanc virtutem, quae sit qualitas supernaturalis addita sacramentis. Ego tamen, si sacramenta physice producerent gratiam, consequenter eam concederem; quia licet possent sine qualitate superaddita eleuari ad operandum, sicut etiam intellectus sine lumine gloriae posset eleuari ad producendam visionem Dei; connaturaliter tamen, sicut intellectus eleuatur per qualitatem intrinsecam luminis gloriae, sic sacramenta deberent eleuari per aliquam qualitatem intrinsecam, vt notaui in materia de Visione beata. Neque enim assignari potest sufficiens ratio discriminis ex eo, quòd visio sit actus vitalis, & ideo requiratur principium intrinsecum, nam vitalitas visionis (vt ibi dixi) non est in ordine ad lumen gloriae, sed in ordine ad intellectum; nec anima operatur vitaliter, aut ab intrinseco, quatenus operatur per lumen, sed quatenus concurret per suam substantiam, seu per suum intellectum; sicut nec operatur oculus ab intrinseco, quatenus operatur per speciem albedinis, (provt sic enim magis dicitur moueri ab extrinseco, scilicet ab obiecto) sed quatenus operatur per suam potentiam visiuam; vnde peccator etiam, qui absque habitibus infusis eleuaretur a Deo ad eliciendos actus supernaturales virtutum, operaretur vitaliter, & ab intrinseco. Ratio ergo vniuersalis, cur debeat poni qualitas intrinseca ad illos actus, est, quia connaturaliter loquendo debet, quantum fieri possit, principium in actu primo proportionari intrinsece cum effectu, ita vt comparetur ad effectum, sicut radix ad fructum, vel ad ramum, & ita vt sit proportio mutua inter effectum, & principium; quare quando principium ex se nullam habet proportionem cum effectu, debet superaddi aliquid, per quod reddatur proportionatum, & aptum ad illum producendum; ideo enim in peccatore manent habitus fidei, & spei, vt connaturaliter possint elicere actus illarum virtutum, quia licet de potentia absoluta possent illos etiam producere absque habitibus, per solam eleuationem extrinsecam, non tamen ita connaturaliter; ideo etiam dixi in eodem loco, & in materia de Gratia, quòd quando non dantur habitus infusi, eleuatur homo ad actus supernaturales de facto, non quidè mere extrinsece (licet id diuinitus non repugnet) sed intrinsece per aliquam qualitatem intrinsecam transeuntem, per quam in actu primo reddatur principium proportionatum ad illos actus; quo etiam modo eleuatur homo iustus ad eliciendos actus supernaturales intefos

40. Secundum argumentum potest agere in distans. Reijcitur tamen.

Reijcitur tamen.

41. Tertium argumentum.

42. Respondetur tamen argumentum.

Ratio vniuersalis nostrae doctrinae.

supra intentionem habituum infusorum, quos habet. Sic ergo consequenter dicendum esset, sacramenta eleuari per aliquam qualitatem intrinsecam supernaturalem ad hoc, vt producerent gratiam. An verò esset materialis, vel spiritalis, dicendū etiam esset consequenter, esse materialem, si possibilis est qualitas materialis, quæ ex natura sua ordinaretur saltem vt causa partialis, & minis principalis, ad producendam gratiam simul cum Deo, vt cum auctore, & causa principaliori: si autem eiusmodi qualitas repugnaret, ponenda esset spiritalis, quæ ex natura sua exigeret subiectum spirituale, diuinitus tamen poneretur in subiecto materiali; hoc enim non est contra conceptum qualitatis spiritalis, ad quam satis est, si ex se non petat pendere à materia, vel quantitate: si autem neque esset possibilis talis qualitas spiritalis, tunc eleuaretur sacramentū per extrinsecam eleuationem, quia connaturalitas solum exigit, quod, quantum fieri possit, causa sit in actu primo proportionata; si autem id fieri non potest, non mirum quòd solum extrinsecè eleuaretur.

Vasquez. Obiectis contra illam quantitatem.

Respondetur.

44.

Quartum argumentum petitur ex eo quod non possit v. g. oculis eleuari ad audiendum.

Respondetur.

45.

Quintum argumentum est quia gratia produci in instanti ultimo, in quo iam non est sacramentum, quod cum sit ens successiuum, scilicet prolatio verborum, vel motus localis ablutionis, &c. debet desinere per primum non esse; ergo non potest produci physice gratia à sacramento, quòd iam non est. Ad hoc argumentum respondent P. Suarez, & alij, qui defendunt primam sententiam, in illo ultimo instanti dari adhuc aliquid sacramenti, scilicet vltimum terminatum intrinsecum illius; nam sicut in linea datur punctum, quod vltimò terminat intrinsecè lineam, sic etiam in motu successiuo, quare in illo instanti existit sacramentum pro vt terminatum, & operatur per aliquid sui. P. Vasquez c. 4. latè

Solutio Patris Suarez.

impugnat hanc solutionem, probans, in motu non dari eiusmodi indiuisibilia terminatiua, licet dentur in quantitate permanenti. Sed eius argumenta & doctrina in hoc puncto multa habent difficultates, de quibus vidimus sect. 6. Nunc abstinemus à difficultate Philosophica, & argumento illo, quod adhuc habet non parum ponderis pro nostra sententia; quia dato, quod illud vltimum indiuisibile sacramenti causet physice gratiam, adhuc videtur concedendum, quod sacramenta maiori ex parte causent solum moraliter; nam tota causalitas physica reducitur ad vltimum indiuisibile sacramenti, quod quidem non est sacramentum, sed indiuisibile sacramenti; omnes autem partes sacramenti, quæ iam non sunt, non causant physice, sed solum moraliter; ergo in hac sententia non visatur, sed ferè quoad totum sacramentum conceditur causalitas solum moralis, quam impugnat.

Dicunt, totum sacramentum causare physice per illud vltimum suum indiuisibile; sicut licet homo solum videat per oculum, dicitur homo videre; & qui tangit superficiem tabulæ, dicitur tangere physice tabulam. Sed contra hoc est; quia licet, quod attinet ad denominationes, illæ tribuantur toti, quia denominationes sunt suppositorum; in nostro tamen casu illa regula non valet, quia prolatio verborum non est vnum ens per se, sed aggregatum ex diuersis vocibus nullam habentibus vnionem inter se, quare actio vltimæ syllabæ non potest vilo modo tribui physice, etiam quoad denominationes, syllabis, vel vocibus præcedentibus; nam illa vltima syllaba neque agit vt instrumentum physicum syllabarum præcedentium, cum ab eis nullam virtutem accipiat, sed à solo Deo, neque ex natura sua fit virtus illarum, neque etiam cum illis componit totum, ratione cuius compositionis actio vnus partis tribui debeat omnibus; ergo solum restat, quòd voces præcedentes causent moraliter, quatenus mouent Deum ad operandum physice per illud vltimum indiuisibile, cum quo non concurreret, nisi præcedentes voces mouerent Deum, atque ideo relinquerent suam quasi virtutem & efficaciam moralem in vltima syllaba.

Dices, licet ex illis vocibus, non resultat aliquod totum, quod sit vnum ens per se, resultat tamen vnum aggregatum successiuum in ratione vnus orationis completæ, in qua etiam possunt prædicata vnus partis tribui toti. Sed contra, quia tota hæc vnitas, quæcumque illa sit, physice loquendo, non est maior cum illis vocibus eiusdem formæ sacramentalis, quam cum vocibus etiam præcedentibus orationum, & canonis, v. g. ergo si ratione illius vnitatis dicuntur verba præcedentia causare physice consecrationem, sic etiam de toto canone, & de tota Missa id possumus dicere, vel saltem non magis causare physice verba consecrationis, quam orationes præcedentes, si ergo aliqua maior causalitas tribuenda est verbis præcedentibus consecrationis, illa non est physica, sed moralis fundata in vnitate morali maiori, quam habent verba consecrationis sequentia cum præcedentibus, & in vi, quam habent, vt moueant Deum ad effectum producendum, quæ vis non est in aliis orationibus præcedentibus; si ergo maiori ex parte concedendum est, sacramenta solum moraliter causare gratiam, parum refert illius indiuisibilis causalitatem physicam sustinere, de qua nemo prudens dicit, Patres fuisse adeò sollicitos, quando sacramentorum vim, & efficaciam commemorabant; loquebantur enim de toto sacramento, non de vno indiuisibili vltimæ syllabæ.

Sed quidquid de hoc sit, probatur vltèrius conclusio

Impugnat v. g.

Postea tamen solutio Suarez. argum. adhuc.

46. Instantia.

Disiunctio.

47. Instantia.

Solutio.

48.

Quidquid sit clusio ex natura ipsius gratiae, quae quidem esse potest productum efficienter à solo Deo, à quo solo infunditur extra sacramenta; quando autem aliquis effectus ex se petit procedere ab aliqua causa, & non alia, non debemus invertere hunc ordinem sine urgenti necessitate, aut ratione; ideo enim non ponimus de facto speciem impressam ad visionem Dei, etiamsi possibilis sit, quia nimirum visio ex natura sua petit procedere ab obiecto, & non à specie, quotis obiectum est proportionatum, & potest concurrere se ipso. Alioquin si pro libito liceret addere eiusmodi miracula, posset aliquis dicere, animam Christi fuisse productam, non à solo Deo, sicut alia anima producuntur, sed etiam à B. Virgine concurrente simul ad creationem illius animae per potentiam obedientialem, tanquam instrumento Dei: hoc enim spectaret ad maiorem Virginis dignitatem; posset alius dicere, humanitatem Christi concurrens efficienter ad productionem gloriae omnium Beatorum, quia hoc pertineret ad maiorem Christi dignitatem; unde alius hoc extenderet ad B. Virginem, ut ipsa etiam instrumentaliter concurreret physice ad producendam gloriam aliorum Sanctorum, quia hoc etiam redundaret in maiorem ipsius excellentiam: quae omnia longe absunt à veritate, nec debent concedi, sed singuli effectus dicendi sunt fieri ab iis causis, à quibus naturaliter petunt produci, ne fingamus absque necessitate miracula.

49. Haec ratio magis ponderis est in Ecclesia, ut propter ipsam fuerit semper apud omnes indubitatum, substantiam panis, & vini in Eucharistia non solum desinere esse sub speciebus, sed omnino perire, nec manere in rerum natura, licet ex verbis consecrationis solum colligatur, sub iis speciebus non manere ulterius panem & vinum, sed corpus & sanguinem Christi; ex hoc tamen Ecclesia colligit, veramque substantiam perire & conuerti in corpus & sanguinem Christi, quia nimirum non possent sine nouo miraculo manere absque suis accidentibus: miracula autem non sunt praesumenda, nisi probentur. Quod idem argumentum frequentissimum est ad plures alias conclusiones Theologicas probandas, & stabilendas. Cum ergo gratiam produci efficienter ab alio quam à Deo, esset magnum miraculum, & contra exigentiam ipsius gratiae, non est hoc affirmandum, nisi aperte rationes ad id cogant; quae tamen in praesenti nulla sunt, ut ex argumentorum solutione constabit, quae magis confirmabit, & comprobabit nostram sententiam.

SECTIO V.

Referuntur, & dissoluntur argumenta contrariae sententiae.

50. Argumentum primum sententiae affirmantis ex Scrip. PP. Concil. Retorquetur primo argumentum. Respondet Suarez.

Præcipuum argumentum aduersarij desumunt ex autoritate Scripturae, Patrum, & Conciliorum, à quibus tribuitur sacramentis vera, & propria causalitas gratiae nostrae; quorum loca, & verba videri possunt apud Suarez in praesenti sect. 2. Hoc argumentum retorquetur multipliciter. Primum, quia Patres, & Concilia proculdubio loquuntur vniuersaliter de omni gratia, quae datur intuitu sacramenti; & tamen aduersarij fatentur, eam aliquando, & saepe, non causari physice, sed moraliter, à sacramento; quando scilicet sacramentum propter obicem non dedit gratiam, quam dat postea ablato obice; tunc enim sacramentum, cum iam non existat, non potest eam physice, sed moraliter causare. Respondet Suarez d. sect. 2. in solut. ad 3. quod loquutiones Patrum non intelliguntur de illo casu, sed solum, P. Ioan. de Lugo de Sacramentis.

quando sacramentum existit; quando verò est iam transactum, non dicitur proprie causare gratiam, aut mundare animam, &c. Sed ex hac ipsa solutione retorquetur argumentum; quia Patres eodem modo dicunt, gratiam tunc fieri à Baptismo praeterito, sicut quando fit à Baptismo praesente. Sic enim loquitur Augustinus lib. 3. de Baptismo c. 3. his verbis: *Tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesiam pacem venerint, non ut iam dimissa non retineantur, neque ut ille Baptismus quasi alienus, aut alius improbetur, aut aliter tractetur, sed ut idem ipse, qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem* &c. Eodem modo loquitur Auctor sermonis de Passione Christi apud Cyprianum, ante finem: *Et licet indigni sint, inquit, qui accipiunt; Sacramentorum tamen reuerentia & propinquitatem ad Deum parat accessum, & ubi redierint ad cor, constat ablutionis donum, & redit effectus munerum, &c.* Ecce eodem modo dicunt, Baptismus tunc operari gratiam, & salutem, gratiam esse effectum munerum, seu sacramenti praeteriti; & tamen haec omnia ab aduersariis intelliguntur de sola causalitate moralis; ergo de eadem possunt intelligi, quando loquuntur de effectu Baptismi praesentis; & quidem, qui dicit, Baptismus praeteritum operari salutem animae, ut dixit Augustinus, eo ipso dicit Baptismus mundare animam; mundare enim non est aliud, nisi operari animae salutem, ut constat.

51. Secundò, retorquetur idem argumentum, quia Scriptura, & Patres eodem modo tribuunt vim cautandi utrique parti sacramenti, scilicet materiae, & formae. Sic enim de ablutione dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, &c.* quia scilicet non sola verba, sed etiam aqua concurrunt: quod idem dici potest in aliis sacramentis; & tamen non semper potest in illis utraque pars concurrere physice: nam quando apponitur materia, nondum ponitur forma, sed postea, vel è contra; ergo tunc altera pars sacramenti operatur quidem gratiam, non tamen physice, sed moraliter; quod sufficit ad verificanda verba Scripturae, & Patrum.

52. Tertio retorquetur idem argumentum in aliis effectibus sacramentorum distinctis à gratia habituali, de quibus supra diximus, qualis est respectu Eucharistiae praeservatio à peccatis, seu auxilia specialia ad non peccandum, quae in Conciliis dicuntur simpliciter fieri à Sacramentis tanquam veri eorum effectus; & tamen id debet intelligi solum de efficientia morali, ut aduersarij fatentur, cum dentur, quando sacramenta iam non sunt; ergo eodem modo intelligi possunt, quando loquuntur de causatione gratiae habitualis.

53. Quarto retorqueri potest, quia eodem modo Scriptura, & Patres dicunt passim, sanguinem, & passionem Christi mundare nos à peccatis, iustificare nos, sanctificare nos, &c. quae omnia intelligi non possunt de causalitate physica, sed morali; ergo eodem modo debent intelligi, cum idem dicunt de sacramentis, praesertim cum totam efficaciam sacramentorum explicant per hoc, quod sint plena sanguine Christi, quem in se continent quasi fontes Saluatoris, ex quibus cum gaudio hauriuntur aquae salutis. Cum ergo tota haec contentia, & virtus sanguinis Christi non sit physica, sed moralis, efficientia etiam erit moralis, ut sit proportio nata virtuti, unde oritur.

54. Quintò, eodem modo sancti viri dicuntur operari miracula, dare sanitatem, restituere visum, &c. quae tamen omnia moraliter solum faciunt suis precibus impetrantes: multo ergo magis sacramenta dici possunt operari salutem spiritualem, & gratiam, quae